

flervärlden

SKANSKA

En tidning om lokaler för människor, miljö och affärer. Nummer 1 2015

Peter Zumthor:
Arkitekternas
egen guru

Säpo på
plats i
Ingenting

Så in i väggen effektiv:

Alltid
uppkopplad,
aldrig
avkopplad

Ingenting blev Någonting

Vad definierar en plats? Är det naturen, gatorna, husens arkitektur? Eller är det människorna som bor och verkar i byggnaderna? Jag tror att alla dessa komponenter är lika viktiga för att ge en plats dess karaktär. Området Ingenting i Solna håller just nu på att vakna till liv efter en lång period av tönnrosasömn. Bit för bit fylls området med innehåll. Förtätning är en viktig del i förändringen. Skanska planerar två helt nya kontorshus som beräknas stå klara i slutet av nästa år. Dessutom byggs här nya bostadshus. På plats i Ingenting finns redan Restaurang Asplund, som har fått riktigt gott renommé. Och här finns även Säpos helt nya huvudkontor. Flervärden har som en av få svenska tidningar fått följa med in i vad som kanske är Sveriges säkraste byggnad. Läs mer om alla smarta säkerhetsdetaljer på sidan 8.

Men det räcker inte att bygga och utveckla nya områden. Vi samhällsbyggare har även ett socialt ansvar, något vi på Skanska arbetar alltmer målmedvetet med. I det här numret av Flervärden kan du läsa om hur ungdomar i Göteborgsförorten Angered får en fot in i arbetslivet tack vare projektet Angeredsutmaningen.

PS: Vill du ta del av fler intressanta artiklar om arbetsplatser, arkitektur och hållbara byggnader? Anmäl dig till vårt nyhetsbrev Flervärden på skanska.se/hy-lokal.

Trevlig läsning!

Jan Odelstam, vd, Skanska Kommersiell Utveckling Norden AB

Samir Soudah

6

Stolthet och glädje

Öppet, stilrent, trivsamt och grönt. ÅF är stolta över sitt nya kontor i Göteborg.

8

Högsta säkerhet i Ingenting

Efter att ha suttit utspridda har Säpo till slut samlats på en och samma hemliga adress.

14

Mästerkockens nya hus

I det legendariska Asplundhuset i Ingenting i Solna ryms Fredrik Erikssons nya krog.

18

En minutiös guru

Arkitekt Peter Zumthors enkelhet och noggrannhet har gjort honom till en auktoritet.

24

Det gränslösa arbetslivet

Att jobba var som helst och när som helst är den moderna tidens svåra balansakt.

28

Göteborgs nya gröna

Nya Park49 är grönt från insidan och ut.

32

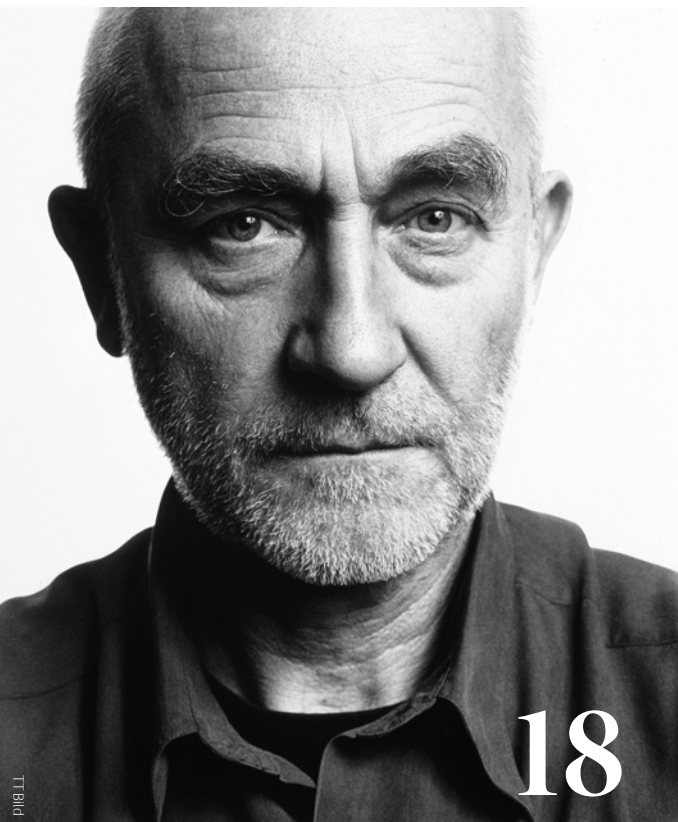
Unga reflektioner i Angered

Ungdomar och näringsliv tar hjälp av varandra för en hållbar framtid.

Vd/ansvarig utgivare: Jan Odelstam, Skanska Kommersiell Utveckling Norden AB. **Chefredaktör:** Erika Gummesson.

Redaktionsråd: Sara Roth, Britt-Marie Wennerlöf, Marcus Broberg och Erika Gummesson. **Produktion:** Spoon.

Redaktör: Anna Gardberg **Formgivare:** Erik Westin **Omslagsbild:** Team Hawaii. **Tryck:** Flervärden trycks på miljögodkänt papper av Lenanders. Flervärden ges ut av Skanska Kommersiell Utveckling AB. Citera oss gärna, men ange källan. **Vill du ha ett eget exemplar av Flervärden?** Mejla till redaktionen.flervarden@skanska.se eller gå in på www.skanska.se/flervarden. **Vill du veta mer om våra projekt** är du välkommen att ta kontakt med oss, även via redaktionen.flervarden@skanska.se så förmedlar vi kontakt vidare. Skanska Kommersiell Utveckling Norden arbetar med att initiera, utveckla, förvalta och sälja kommersiella fastighetsprojekt såsom kontor, logistik och volymhandelsanläggningar. Kontorsverksamheten är koncentrerad till de tre storstadsregionerna i Sverige, Köpenhamnsregionen i Danmark samt Helsingfors i Finland. Utvecklingen av logistik- och volymhandelsfastigheter bedrivs på strategiska orter i Sverige, Danmark och Finland. www.skanska.se

18

32

Jonas John

14

Magnus Liam Karlsson

Robin Hayes

Cykla in, cykla ut

Ett hotell, två krogar och ett budföretag nominerades alla till Guldstolen, Sveriges Arkitekters pris för interiör. Budföretaget Ryska Postens kontor i Stockholm kom på tredjeplats med följande motivering från juryn: "Inredningsarkitekten har vänt lokalernas nackdel till fördel. En hopplöst

djup lokal, som kunde ha blivit ett mörkt lager, har förvandlats till en ljus och karaktärsstark lokal som fungerar som symbol för företaget."

Kontoret har ett mötesrum i form av glasbur intill en stor lounge med avslappnad stämning och ung prägel. Och ja, man

kan cykla in, och cykla ut! Inredningsarkitekt är Leonardo Beccari från Vida arkitektkontor.

Guldstolen är ett arkitekturpris som delas ut varje år. Vartannat år ges pris i kategorin Bästa interiör, vartannat år i kategori Bästa produkt.

På Maktlistan 2015

Varje år presenterar arkitektur- och designtidskriften Rum en lista över Sveriges största makthavare inom design- och samhällsbyggnadsbranschen. På årets förstaplats finns regeringens utredare för det nya statliga arkitekturpolitiska programmet Gestaltad livsmiljö – Malmös stadsbyggnadsdirektör Christer Larsson. I gott sällskap, på 19:e plats, finner vi arkitekt Rahel Belatchew Lerdell, som har ritat för Skanska. I motiveringen för utnämningen lyder bland annat att "Belatchew står för ett viktigt nytänkande".

Rahel Belatchew Lerdell

Jonas Eriksson

Sitt roligare

Sittpuffar är multifunktionella och flexibla. Circus från Normann Copenhagen är stram och lekfull på samma gång.

Jeppie Sørensen

Utställning: Städer i förändring

Under våren kan du stadsvandra längs Stockholms gator, eller inom Bonniers Konsthalls väggar, på tema Städer i förändring. Sex konstnärer skildrar möten med städer ifrån världens alla hörn, som New York, Kairo, Paris och Stockholm, och ställer frågor kring vad

det innebär att leva sitt liv i en stad som aldrig slutar växa. Se konsten, lyssna till föreläsningar och följ med på stadsvandringar. Se www.bonnierskonsthall.se för komplett program. Utställningen pågår till och med den 5 april 2015.

”Hållbar Stad vill inspirera och engagera människor, myndigheter och organisationer i deras arbete – men också sammanlänka dem med varandra.”

2014 fick Boverket, Naturvårdsverket, Energimyndigheten, Tillväxtverket och Trafikverket i uppdrag att gemensamt upprätta och förvalta en plattform för frågor om hållbar stadsutveckling. Resultatet blev www.hallbarstad.se – här finns goda exempel, bloggar och nyheter.

Greenworks

Gröna växter ligger högt på drömkontorets topplista.

Drömkontorets 5-i-topp

1. Naturligt ljus 39 %
2. Havsutsikt 33 %
3. Privat kontor 26 %
4. Ljusa färger 22 %
5. Växter inomhus 18 %

Källa: Företaget Robertson Coopers studie 2014 om effekterna av den fysiska kontorsmiljön för medarbetarnas välbefinnande. Dessa fem faktorer värderas högst av anställda i Sverige.

Rasmus Norlén

Skärma av lätt. Ease är en serie lätta, tunna och flexibla skärmlösningar. I stället för tunga ramkonstruktioner i trä och metall används återvunnen PET som värmts upp och pressats. Designer är Andreas Engesvik och Jens Fager, för Edsbyn. PS. Ease är miljömärkt med Svanen.

Lagra smart med Kubiklager

Kubiklager är ett helt nytt koncept där Skanska erbjuder hyreskontrakt från tre år med precis den yta som hyresgästen behöver. Nu står Orrekulla Kubiklager i Göteborg klart. Läs mer om möjligheterna till flexibla, moderna lagerlokaler här: www.kubiklager.se.

Per Magnusson,
divisionschef, ÅF
Industry, Göteborg

Stilren trivsel

”Vårt nya hus ligger vid Västsveriges mest trafikerade väg och kontoret i Solna, även det uppfört i samarbete med Skanska, vid Sveriges mest trafikerade. Det är ingen slump. Med sina 16 våningar har huset i Göteborg redan blivit något av ett landmärke och kallas allmänt för ÅF-huset. Skyttläget här är viktigt för oss, både för att våra medarbetare ska känna stolthet och för varumärket när vi ska rekrytera nya ingenjörer.

Det finns flera anledningar till att vi flyttade hit. Framförallt har vi haft en extremt kraftig tillväxt i flera år och behövde större lokaler. När vi började projektera det här huset tillsammans med Skanska hade ÅF 600 medarbetare i Göteborg. Nu är vi 1 200 och växer fortfarande. En annan anledning är allt fler inhouseprojekt, vilket ställer större krav på våra lokaler. Eftersom konstellationen av medarbetare i olika projekt hela tiden ändras är det

oerhört viktigt med öppna, flexibla lokaler.

Huset är uppfört i samarbete mellan oss och Skanska, där vi själva har fått möjlighet att stå för projekteringen av bland annat belysning, ventilation och vvs. Vi tycker att det är ett bra sätt att jobba. När våra kunder kommer hit kan vi säga att vi stått för all installation själva och för våra ingenjörer är det viktigt att komma till ett kontor som de själva har ritat.

Den gröna profilen är en annan mycket

ÅF och nya ÅF-huset i Göteborg

ÅF som bildades redan 1895 är ett ingenjör- och konsultföretag med uppdrag inom energi, industri och infrastruktur. Företaget har cirka 7 000 medarbetare, kontor i 20 länder och uppdrag i 80 länder. Omsättningen ligger på cirka 8 miljarder SEK och tillväxten på cirka 15 procent. Det nya kontorshuset i Göteborg som blev färdigt i början av 2014 är certifierat enligt LEED Platinum. ÅF har 12 av de 16 våningarna i huset.

viktig aspekt. Vi arbetar mycket med hållbarhetsprojekt för våra kunders räkning och det här huset ligger i absoluta framkanten, inte minst när det gäller energieffektivitet.

När det gäller interiören har det varit viktigt för oss att det ska vara stilrent och

fritt från papper, pärmar och annat som kan ge ett stökigt intryck. Jag har en känsla av att de fina lokalerna även har lett till att man är mer mån om hur man klär sig och att det förstärker det positiva intryck som våra kunder får. Över huvud taget tror jag att våra medarbetare trivs här. Först var det

en del som inte ville flytta från våra lokaler i centrum, men nu är det många som ser fördelarna. Det är till exempel mycket lättare att ta sig hit med bil, parkera och för kunder att hitta hit, samtidigt som det bara tar tio minuter med spårvagn från centrum.”

Sara Bergqvist

Säpo hittade hem till Ingenting

Från flera olika adresser utspridda på stan till ett eget, unikt hus med massor av smarta säkerhetsfinesser. Det blev resultatet när Säpo fick ett eget huvudkontor i Solna. Och vad kan vara mer passande för verksamheten än adressen Ingenting? Text: Helena Kämpfe Fredén Foto: Sammy Steen och Säkerhetspolisen

Var finns Säpo? För ett par år sedan var svaret på den frågan minst sagt oklart. Säkerhetspolisen, som tidigare var en del av Rikspolisstyrelsen men som i dag är en egen myndighet, fanns tidigare på flera olika adresser utspridda i centrala Stockholm. Anonymiteten kanske passade verksamheten, men för de anställda var det mest besvärligt.

– Vi lade ner massor av tid på att ta oss från ett ställe till ett annat. Vår ledning hade en tuff uppgift att hålla samman hela verksamheten. Vissa kollegor såg man i princip aldrig, kanske bara en gång om året, berättar Kjell Sjöbeck, kriminalkommissarie och projektledare för flytten till Solna.

Flytten gick för drygt ett år sedan, men på sätt och vis började processen långt tidigare. I slutet

av 2006 vände sig Säpo till Specialfastigheter, statens egen fastighetsägare, för att börja leta efter en lämplig plats för ett nytt huvudkontor på 30 000 kvm. Uppgiften blev att hitta en plats innanför tullarna, men av säkerhetsskäl fick Säpo släppa den idén på tidigt stadium.

– Stockholms stad har som krav att alla nya fastigheter ska ha allmänna lokaler i markplan, till exempel affärer. Men det går inte med våra höga krav på säkerhet, så vi fick backa, berättar Kjell Sjöbeck.

Men i Solna gick det bättre. Och trots att även Solna kommun är tätbebyggd fanns det en vit fläck på kartan: området Ingenting strax norr om Pampas Marina och Karlbergs slottspark. Nära city, men ändå lite för sig själv. Skanska ägde >>>

Ljusa träslag dominerar materialvalet. Här syns de säkerhetsskåp där besökare måste låsa in all sin elektroniska utrustning.

Färgskalan i möbler och inredning kommer från Sāpos egen grafiska profil.

Det stora huset binds samman av tre olika ljusgårdar.

Mönstret i en av ljusgårdarna är hämtat från Lovvikkavantar.

>>> marken i Ingenting, Säpo kunde bli först ut i ett område som är under stark utveckling – saken var klar. 2010 sattes spaden i marken.

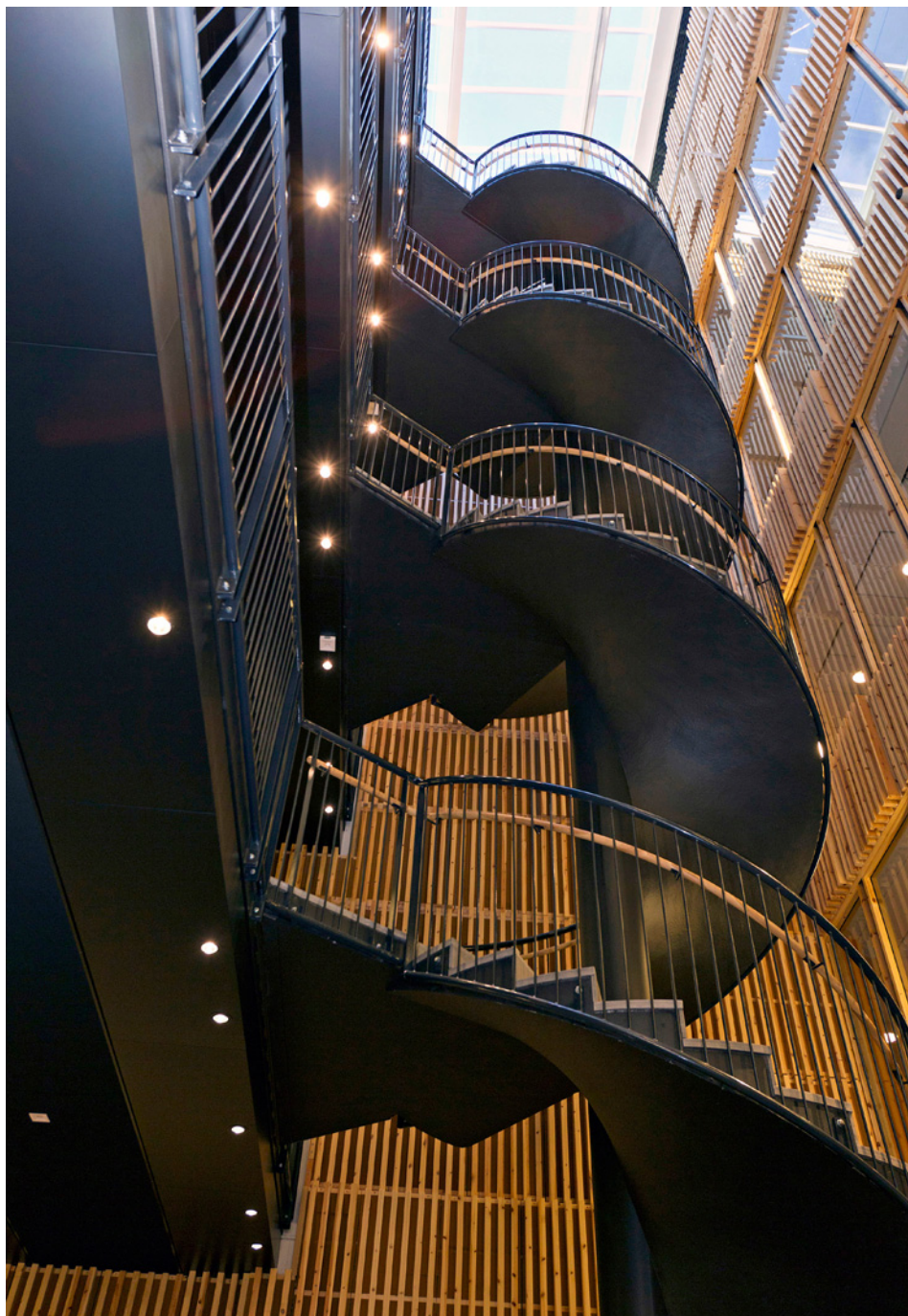
– Området passar oss väldigt bra, och namnet Ingenting är ju faktiskt lite spännande. Dessutom finns det fördelar med att vara först på plats, det ger större möjligheter att påverka, säger Kjell Sjöbeck.

Till det yttre är det inte mycket som avslöjar att Säpos huvudkontor är ett särdeles speciellt hus. Fasaden är ganska ordinär, huvudentrén så där lagom välkomnande som den brukar vara på en statlig myndighet. Men tittar man närmare ser man detaljerna. Först skyltarna som förbjuder att fotografera eller på annat sätt dokumentera byggnaden. Sedan kan ett vaket öga se att det fattas något på bottenplan – nämligen fönster.

– Vi kan inte ha lokaler som har fönster i bottenplan, det innebär en för stor säkerhetsrisk. Men att bara ha fasad längst ner skulle ge ett slutet intryck. Arkitekternas lösning blev ett slags lysande dekoration som ger intrycket av att här finns något slags verksamhet, berättar Kjell Sjöbeck.

Mycket riktigt, alla fönster i Säpos hus ligger fyra meter över mark. Fönstrena ger ett gediget intryck och det är påkörningsskydd runt hela fastigheten. Det ska inte vara lätt att komma oanmäld in i Säpos hus.

Men samtidigt – Säpo är en statlig myndighet, med krav på sig att vara tillgänglig för allmänheten. Och visst finns det en alldeles vanlig entré till huset. En rulltrappa leder upp till entréplan, där en vakt tar emot besökaren. Genom dörrarna in

Säpos huvudkontor har:

- en komplett sporthall
- en skjutbana för den del av personalen som är poliser
- en egen lunchrestaurang
- en verkstad för tjänstefordon

Olika typer av träslag återkommer på många ställen i Säpos nya huvudkontor.

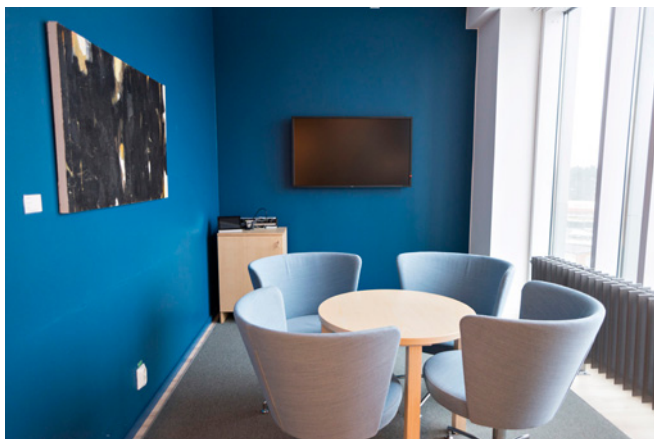
till själva kontoret kommer aldrig besökarna. De förpassas i stället till en särskild besöksdel som har en lite speciell prägel. Den är nämligen vertikal och löper från första till översta våningen och kan på så sätt nås från samtliga våningsplan. En smart idé som Säpo är ganska ensamma om, berättar Kjell Sjöbeck.

– Väldigt ofta planerar man in ett helt eller halv våningsplan som besöksdel, och så var det

även för vårt hus till en början. Men när vi tittade på arkitektskisserna fick vi idén att lägga besöksdelen på höjden i stället. Varför inte, tänkte vi, och arkitekterna var med på noterna. På så sätt är den delen helt skild från den övriga verksamheten, och man märker inte i det övriga huset om det är fullt med besökare eller bara en handfull.

– När vi har arkitekter här på besök brukar de bli fascinerade – tydligen är lösningen väldigt

>>>

Så skapade Säpo sitt nya kontor

Under våren 2007 sattes en projektgrupp samman, bestående av 7–9 handplockade medarbetare. Tillsammans lade de upp planerna för det fortsatta arbetet. En viktig faktor var att involvera medarbetarna i det nya huvudkontoret. Bland annat skapades 14 arbetsgrupper som fick till uppgift att ta fram sina önskemål på hur lokalerna skulle fungera, se ut samt vilka säkerhetskrav som skulle uppfyllas. Önskemålen och tankarna sammanställdes och överlämnades till arkitekterna bakom huset. Under hela processen hölls medarbetarna informerade om hur projektet framskred.

Totalt var ett hundratal medarbetare av Säpos ungefär 1 000 anställda aktivt delaktiga i tillblivelsen av det nya huvudkontoret.

>>> ovanlig. I besöksutrymmet finns inget som tyder på att det bakom väggarna finns känslig information som kan skada rikets säkerhet om den hamnar i orätta händer.

– Hela huset är extremt genomtänkt. Vi har planerat allt in i minsta detalj, säger Kjell Sjöbeck.

Och så är det överallt i huset – det finns små, smarta detaljer som gör Säpohuset till ett speciellt hus, skraddarsytt för verksamheten. En annan detalj finns i hörsalen vid entréplan. Det är här Säpo bland annat håller sina presskonferenser. Den som har varit med på en presskonferens vet vad det innebär i form av otympliga och skrymmande kablar som ska dras genom rum från radio- eller tv-bilarna på gatan. Säpo har löst problemet med en ”kattlucka”, en liten lucka som leder direkt ut på gatan. Genom den kan kablarna dras smidigt utan att störa annan verksamhet.

Även i den ”slutna” delen av huset finns det gott om smarta säkerhetsdetaljer, fast dessa får allmänheten av förklarliga skäl inte veta något om.

Säpo har tack vare det nya huset blivit en säkrare myndighet. Men det finns fler vinster. Verksamheten har blivit oerhört mycket effektivare, berättar Kjell Sjöbeck.

– Vi tjänar in åtskillig arbetskraft genom att samla hela verksamheten på ett och samma ställe. Ta bara postrutinerna, tidigare kunde det ta en dag för en person att leverera post mellan olika avdelningar. I dag sköts arbetet på en halvtimme.

Och det finns fler exempel. Det nya huset rymmer en egen fordonsverkstad där Säpos tjänstebilar servas. Tidigare fick en anställd köra

I entrén finns säkerhetsskåp där besökare måste låsa in sin telefon och dator.

Huvudkontoret ska signalera både säkerhet och öppenhet. Entrén är gemensam för anställda och besökare.

– Tack vare det nya huset är vi nu ett riktigt gäng, säger Kjell Sjöbeck, här i hörsalen där Säpos presskonferenser hålls.

bilarna till verkstäder runt om i staden. Den arbetsuppgiften krävde i princip en heltidsanställning.

Och hur trivs medarbetarna? Att ha ett genom-säkert hus i all ära men om inte medarbetarna trivs är det svårt att motivera ett nytt huvudkontor. Och så fanns det en och annan som i början tyckte läget var lite långt bort från city. Men när huset väl kom på plats blev de flesta väldigt nöjda.

– Framförallt tycker många att det är väldigt fint, både invändigt och utvändigt. I och med flytten ändrade vi också vårt sätt att arbeta. Tidigare satt nästan alla i egna rum. Nu sitter alla i öppna landskap, vilket har skapat en betydligt mer flexibel verksamhet som återspeglar vår verklighet. Och så gott som alla är väldigt nöjda med friskvårdslokalerna i källaren.

Det nya huset har även gjort Säpo till en mer officiell myndighet, menar Kjell Sjöbeck.

– Vi ska vara en del av samhället, det ska gå att nå oss. Men samtidigt vill vi inte synas för mycket, vi är trots allt lite hemliga. Vårt nya huvudkontor uppfyller bägge dessa krav, säger han.

Men allt är inte säkerhetslösningar. Stor

omsorg har lagts vid inredning och material. Det nordiska, ljusa dominerar. Naturmaterial som trä och sten syns överallt, och vacker konst pryder väggarna såväl i besöksutrymmena som i verksamhetslokalerna.

Kjell Sjöbeck är själv framför allt nöjd med ljusgårdarna som ligger i byggnadens mitt.

– De både öppnar upp och håller samman byggnaden. Där kan man mötas mellan avdelningarna på ett helt nytt sätt. Helt plötsligt har vi blivit ett riktigt gäng – sedan vi flyttade hit har jag träffat kollegor som jag inte har sett på tio år. ■

Skanska bygger i Ingenting

I området Ingenting i Solna växer nu ett nytt, dynamiskt område fram. Granne med Säpos hus planerar Skanska två nya kontorsbyggnader på 15 000 kvm respektive 3 000 kvm. Namnet Ingenting har hängt med sedan Bellmans dagar – såväl han som konstrnären Johan Tobias Sergel ska ha vistats här på frälsegården Ingenting.

Prisbelönte kocken Fredrik Eriksson står bakom restaurang Asplund i området Ingenting i Solna, som är under stark och spännande utveckling.

Mästerkock i nya kvarter

Det anonyma namnet på platsen i Solna är missvisande. Det är i Ingenting det händer. I det legendariska Asplundhuset lagar Fredrik Eriksson mästerlig mat.

Text: Marie-Louise Olsen Foto: Magnus Liam-Karlsson

Här kan du luncha, bruncha, eller beställa catering hem.

Det är en sådan där vägskylt som kan få den gråaste av måndagsmorgnar att le. Pil åt vänster: Posten. Pil åt höger: Postterminalen. Pil rakt fram: INGENTING.

Ingenting?

Om det inte är något där, varför inte ta bort skylten? Och varför står det i versaler? Den är som en sexåring som står med händerna bakom ryggen framför snackburken och säger: "Näe, jag har inte tagit något". Kör hit och du kommer till absolut ingenting alls. Här finns inget att se. Vi har ingenting att dölja. Cirkulera.

Så minns man att folk för ett par år sedan gjorde sig lustiga över att Säpo var så hemliga att de flyttat till Ingenting och då kommer man på att Ingenting är en plats, så klart.

– Ingenting är lite hemlighetsfullt. Personer som är intresserade av arkitektur har länge kommit hit för att titta på Statens bakteriologiska laboratorium, SBL, som Gunnar Asplund ritade på 1930-talet. Men annars är det inte så många som vet var Ingenting ligger, säger Billy Forsell, uthyrare som arbetar med de två kontorsfastigheter som Skanska planerar för i Ingenting.

Och nu händer det saker i anonyma Ingenting. Både i Asplunds modernistiska

Lokala råvaror och en hel del svenska smaker finns på menyn.

Detaljer visar att byggnaden har rymt ett laboratorium tidigare.

laboratorieområde och i kvarteren runt omkring. Det ska byggas nya bostäder och kontor. I september förra året slog mästerekocken Fredrik Eriksson upp dörrarna till en spännande, ny restaurang, en krog i modern lite mindre business-strikt tappning. Asplund heter den och den ligger i det varsamt nyrenoverade Asplunds hus, som SBL:s stilistiskt självsäkra

>>>

För hyresgäster i de nya kontorsfastigheterna är Asplunds ett fint mål för affärluncher i modern miljö.

Fredrik Erikssons filosofi är nyttig och medveten mat, hans pizzakoncept är "hälften pizza, hälften sallad".

>>> huvudbyggnad kallas. Granne med restaurangen smygöppnar under våren ett nytt lägenhetshotell, Second Home Apartments Asplund, med 60 nyrenoverade lägenheter, även det i Asplunds hus. I hotellets källare finns redan nu Meckbach träningscenter. Runt 1930-talsområdet ska dessutom parker, alléer och gator rustas upp.

– Även om det byggs en hel del nytt fortsätter karaktären att vara grön och lummig, säger Billy Forsell.

Ingenting är inte särskilt stort. Det får lätt och ledigt plats på sniskan mellan Västra skogens T-banestation och PostNords brutalmoderna huvudkontor granne med rangerbangården vid Tomtebodan, i stadsdelen Huvudstas nordöstra hörn. Här finns till och med en liten skog, Ingentingskogen. Det hör till Solna, men kopplingen till innerstan känns naturligare.

– Vi har en hel del lunchgäster som jobbar på Västra Kungsholmen. Det tar bara några minuter att cykla hit, säger Fredrik Eriksson.

Nog märker även Fredrik Eriksson att alla inte riktigt vet vad det där Ingenting är, än mindre var det ligger. Men det bekymrar honom inte. Han är helt trygg sedan tidigare erfarenhet av att vara modig och se potential i udda miljöer. Han öppnade restaurangen Långbro Vårdshus i Älvsjö år 2005. En restaurang-

Billy Forsell

pärla som stockholmare nu vallfärdar till.

– Det har sin charm att vara först på plats. Man får vara med och forma området, hälsa folk välkomna när de flyttar hit. Jag gillar miljön, allt är inte putsat och klart. Men Ingenting har identitet och jag tror att det kommer att bli en blandning av företag och bostäder som lever dygnet runt, säger Fredrik Eriksson.

Än så länge har Asplund lunchöppet alla vardagar, men bara kvällsöppet på fredagar. På lördagar har man två brunchsittningar. Då äter barn under tolv år för 10 kronor per fyllt år. Än mer drag lär det bli när hyresgästerna

I den pampiga byggnaden från 1930-talet bjuder restaurang Asplund på ett urbant koncept.

flyttar in i de två kontorsfastigheter Skanska planerar i Ingenting. Kompositören, på 15 000 kvadratmeter, och den mindre Illustratören, på 3 000 kvadratmeter. Exakt när spaden sätts i marken är inte bestämt.

– Vi har flera potentiella hyresgäster. Kanske börjar vi bygga redan i höst, säger uthyrare Billy Forsell.

Och så kan man alltså bo i Ingenting. Det är SSM, HSB och ALM Equity som bygger sammanlagt runt 1 000 bostäder i området. Även det blir lite annorlunda. ALM Equity, som är lite av specialister på nischade bostäder för väl definierade målgrupper, planerar exempelvis över 700 extremt kvadratsmarta lägenheter i Ingenting. De första 300 ska vara inflyttningsklara redan nästa år.

– De har ett intressant koncept, jag tror att

”Det har sin charm att vara först på plats. Man får vara med och forma området, hälsa folk välkomna när de flyttar hit.”

det kommer att passa bra i Ingenting, säger Billy Forsell.

ALM:s lägenheter är mellan 21 och 54 kvadratmeter stora och vänder sig till studerande och unga vuxna. Det blir gym och kafé i husen. Förutom goda kommunikationer med buss och tunnelbana, lyfter ALM fram att ”den sköna löpturen snabbt och enkelt” tar Ingentingbon till Pampas Marina och Karlberg. Det är bara runt 700 meter till marinan.

– När jag började laga mat gick folk på krogen en gång i månaden, nu äter många ute flera gånger i veckan. Den målgrupp jag tror kommer att jobba och flytta hit är van att umgås ute, säger Fredrik Eriksson.

Men för den som ändå vill bjuda hela tjocka släkten, eller bästa vännerna, på middag hemma i miniettan med kokvrå, har Fredrik Eriksson och hans Restaurang Asplund en lösning: Asplund lagar och du serverar.

– Vi satsar på catering till privatpersoner. Vällagad mat, med bra råvaror. Just nu testar vi ett koncept där vi förbereder allt, men ”gästen” gör det sista lilla hemma i sitt kök, säger Fredrik Eriksson. ■

Utsikt över bergs-
landskap genom
fönstren i Therme
Spa i schweiziska
Vals. Byggnaden är
av sten och cement
från området.

Rum för lugn

Peter Zumthor är något av en guru för många arkitekter. Hans enkla formspråk, liksom hans noggrannhet in i minsta detalj, imponerar. Och kanske framförallt hur han skapar rum för lugn.

Text: Timothy Tore Hebb Foto: TT Bild

Peter Zumthor är känd för att vara minutiös. I uppdraget att förvandla en gammal zinkgruva i ett norskt bergsområde till ett museum har Zumthor precis som i andra projekt haft full kontroll och utformat alla detaljer själv – allt från dörrhandtag till nyansen på undanskymda lister. På hans kontor ställs modeller av projekt fram så att vem som helst kan sätta post-it-lappar på dem med sina tankar.

När Peter Zumthor tog emot det brittiska arkitektförbundet RIBA:s guldmedalj beskrev han sitt sätt att arbeta så här: "Arkitektur handlar inte om form, det handlar om många andra saker. Om ljuset och funktionen, och strukturen, och skuggan, doften och så vidare. Jag tycker att formen är enklast att kontrollera, det kan göras i slutet."

Det typiska för Zumthor är att han med sina byggnader tycks vilja skapa ett ankare som ger oss lugn och harmoni i tillvarons flyktighet, byggnader som genom att låta oss känna djupt inom oss får oss att bli verklighetsförankrade, medvetna om tidens betydelse.

"Det typiska för Zumthor är att han med sina byggnader tycks vilja skapa ett ankare som ger oss lugn och harmoni i tillvarons flyktighet ..."

Ett bra exempel på hur Zumthor arbetar är konstmuseet Kolumba i Köln, Tyskland. Det stod färdigt 2007, och är delvis byggt på det som fanns kvar av en ruin av en sönderbombad kyrka från andra världskriget. Känsligt lyckas Zumthor förena det gamla med det nya och i det åstadkomma en originell känsla, där det förflutnas tragedi kombineras med nuets möjligheter. Zumthor förefaller vilja visa oss att vi kan lära av det förflutna och därmed skapa en framtid med möjligheter genom kultur och eftertanke. Och det känns tryggt inne på Kolumba. Museet upplevs som en borg med sina kompakta väggar mot gatan med fönster högt uppe.

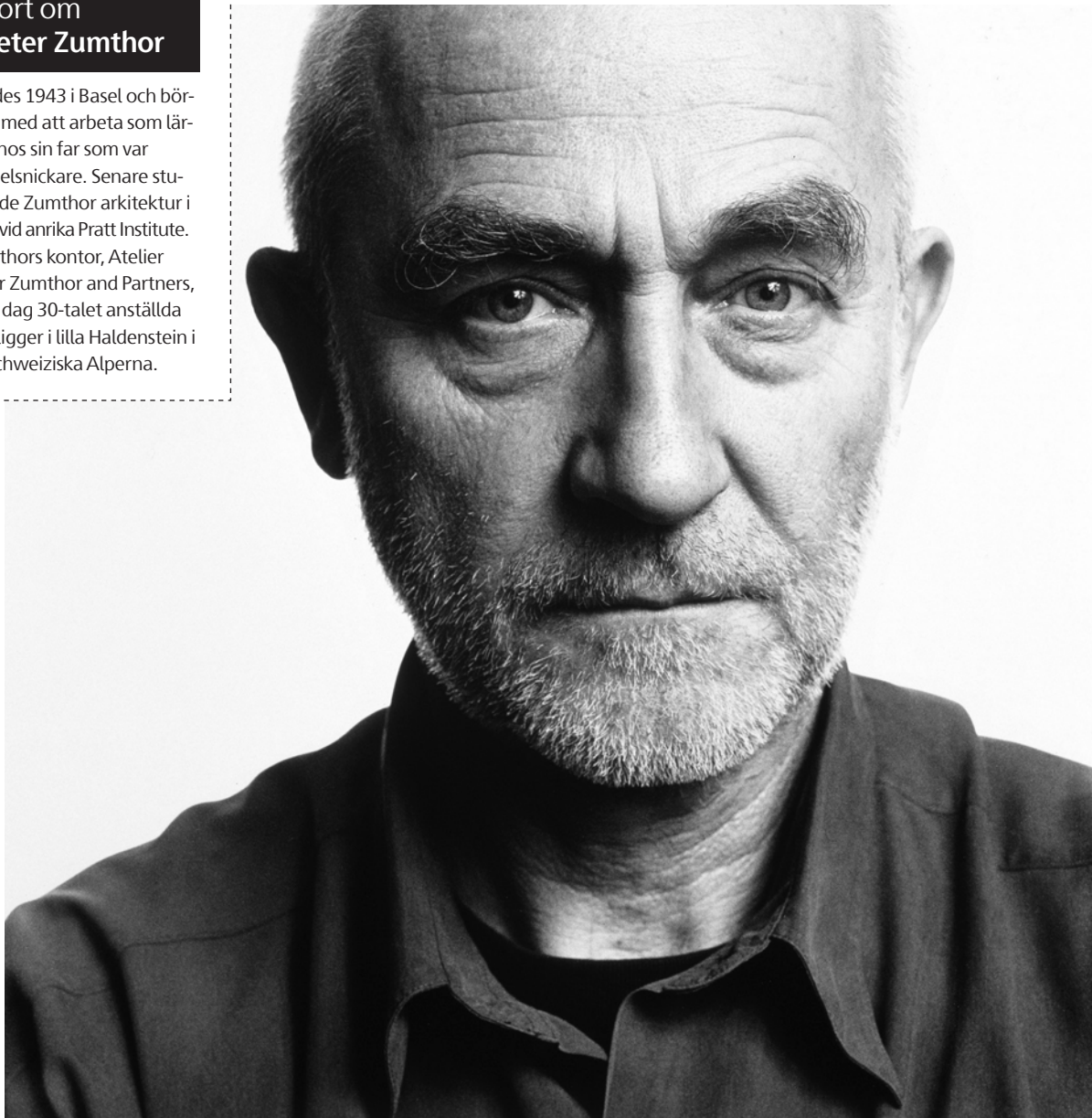
Ett annat exempel är minnesmärket Steil-

>>>

Det schweiziska spa-badet Therme består av flera pooler och "grottor" i avskalad interiör.

Kort om Peter Zumthor

Föddes 1943 i Basel och började med att arbeta som lärling hos sin far som var möbelsnickare. Senare studerade Zumthor arkitektur i USA vid anrika Pratt Institute. Zumthors kontor, Atelier Peter Zumthor and Partners, har i dag 30-talet anställda och ligger i lilla Haldenstein i de schweiziska Alperna.

>>> neset i Norge, byggt 2011, vilket ska påminna oss om de 91 personer som miste livet när de på 1600-talet brändes på bål här, beskyllda för att vara häxor. Zumthors byggnad intill minnesmärket har 91 små fönster på olika platser i en trång gång. Gången leder till ett rum där det slår lågor från en stol. Runda speglar i taket är vinklade så att besökaren ska uppleva hur lågorna, från stolen, ser ännu större ut.

Det är varmt och klaustrofobiskt att befinna sig därinne, just den känsla som Zumthor har velat skapa.

Zumthor skapar som sagt arkitektur för kontemplation och lugn, även när det förknippas

med jobbiga händelser och känslor. Han kallar själv det han åstadkommer med sina proportioner och relationer mellan rum och väggar samt hur han väljer att kombinera material för "emotionell rymd". Det är därför ingen slump att han återkommande har fått i uppdrag att rita museer och kapell.

Trots Zumthors egna påståenden om att "ut-sidan inte är så viktig", ser man hans noggrannhet i byggnadernas fasader, som i hur stora fönstren är och var de exakt är placerade. Allt är även exteriört högst medvetet.

Zumthor har tveklöst stenkoll på samtiden och därmed på framtiden. Men han är ändå

>>>

Fasaden till galleriet Kunsthhaus Bregenz i Österrike består av 712 glaspaneler.

Peter Zumthors arkitektur

Pågående projekt

Zinkgruvemuseet, Almannajuvet, Norge

De senaste 13 åren har Peter Zumthor arbetat med att sammanställa fyra byggnader som ska bli delar i ett museum om en zinkgruva som användes mellan 1881 och 1899.

Los Angeles County Museum of Art, USA

2011

Minnesmärket Steilneset, Vardø, Norge

Zumthor har gjort byggnaden, i vilken det går att gå in, som finns i anslutning till skulpturen (av Louise Bourgeois). Monumentet påminner om de 77 kvinnor och 14 män som brändes på bål för häxeri under 1600-talet.

2007

Konstmuseet Kolumba, Köln, Tyskland

På bottenvåningen går det att titta ner i en arkeologisk utgrävningsplats, där en gång en gotisk kyrka stod. I det största rummet strålar ljuset in genom den perforerade ytterväggen.

1997

Galleriet Kunsthhaus Bregenz, Österrike

Fasaden består av 712 jämnstora, etsade glaspaneler. Zumthor fick 1998 EU:s pris för samtidsarkitektur för byggnaden.

1996

Utomhusbadet i Vals, Schweiz

De naturligt heta källorna utgör grunden för det gemensamma badet, som består av flera pooler på en alpsluttning. Byggnaden innehåller "grottor" under till stor del bar himmel. Badet är byggt av cement och sten från området.

1988

Sankt Benediktkapellet, Sumvitg, Schweiz

Invändigt syns Peter Zumthors hantverkskänsla i de fristående träpelarna som bär upp den lilla byggnaden. Taket påminner om insidan på skrovet på en träbåt, medan inredningen består uteslutande av några träbänkar. Utsidan för också tankarna till en båt som strandat på land.

Minnesmärket i Vardø, ett
samarbetsprojekt mellan bild-
konstnär Louise Bourgeois och
Zumthor.

Interiör i Heksemuseet i Vardø i
Norge, ett museum till minne av
de 77 kvinnor och 14 män som
brändes på bål för häxeri här
under 1600-talet. Museet har 91
små fönster i den trånga gången.

>>> motsatsen till de senaste årens nyskapande och egensinnigt moderna arkitekterna, som Rem Koolhaas och Zaha Hadid, vilka genom att bryta mot klassiska, arkitektoniska regler om hur byggnader ska se ut, i stället betonar abstrakta idéer. De arbetar med radikalt iögonfallande ytor och fantasifulla lösningar på gamla problem, som hur en fasad, en trappa eller ett fönster kan se ut. Det är byggnader som syns både i myllrande storstäder och i fyrar på öppna hav.

Peter Zumthors arkitektur består i stället av att återknyta till det förflutna, till ett jordnära medvetande, till en tid när saker och ting föreföll enklare. Till det yttre ser hans byggnader oerhört enkla ut, men han visar hur stor ansträngning som ligger bakom enkelhet av hög kvalitet. Han kan beskrivas som en modern traditionalist.

När Zumthor 2009 fick arkitekturvärldens motsvarighet till Nobelpriset, The Pritzker Architecture Prize, som både Hadid och Koolhaas fått, förklarade han att arkitekturen var på väg tillbaka till sina rötter. I prisförklaringen stod det att Peter

”Arkitektur handlar inte om form, det handlar om många andra saker. Om ljuset och funktionen, och strukturen, och skuggan, doften och så vidare ...”

Zumthor ”skapar byggnader med stor integritet, orörda av nycker och mode”.

I Kalifornien har Frank Gehry länge varit den arkitekt som har fått rita flera stora, prestigefyllda byggnader, som till exempel Walt Disney Music Hall, vars yttre består av stora platta och böjda metallplattor. Gehry har också ritat flera stjärnor hem i Los Angeles. Nu håller Zumthor på att färdigställa sitt första museum och sitt första filmstjärnehem där, Los Angeles County Museum of Art (LACMA) och ”Spindelmannen”, Tobey Maguires, hus. Zumthor är inte längre bara arkitekternas favoritarkitekt. ■

Röster om Peter Zumthor

Arkitekten Gert Wingårdh skriver om varför han tycker om Peter Zumthor:

Johan Strindberg

”Tid. Det viktigaste med Peter Zumthor är att han får mig att se tiden!

Det tar tid att bygga. Det står länge. Damaskus har kanske stått längst av allt. Där finns fortfarande hus som bebotts obrutet i tre tusen år (trots regelbundet återkommande oroligheter). Hörnstenar som ligger kvar.

Få tar sig tid att forma. Det hastas fram hugskott och tillfälligheter. Peter Zumthor är

annorlunda. Han tar tid.

Han verkar i en typisk schweizisk by. Korna råmar och spillning på gatan doftar färskt. Samtidigt hörs ljudet från motorvägen som binder samman norra Europa med det södra.

Peter bor vid sitt kontor. Det är påtagligt småskaligt. Mästaren i centrum av kretsen lärjungar. Beställningarna accepteras men inte någon tidplan.

När allt är färdigtänkt och ritningarna utförda byggs en stor modell. Den placeras centralt och fylls under ett år med post-it-lappar. Vem som helst får markera var det skaver. Sedan görs ett omtag. Det tar helt enkelt mycket tid.

Det blir bestående bra.

Tid.”

Mikael Olsson

Tham & Videgård's Bolle Tham och Martin Videgård:

– Zumthors arbete är ett bra exempel på hur långt man kan nå med absolut närvaro och kontroll över en byggnads materialitet och detaljering. Det är både styrkan och svagheten med Zumthors arkitektur, den blir föredömligt genomarbetad från koncept till utförande, men därmed också extremt exklusiv.

Hur har han påverkat er?

– I vårt arbete intresserar vi oss mycket för hur ett projekt utvecklas från idé till fysisk byggnad, slutresultatet är det enda som betyder något. Där har Zumthor varit en inspiration i hur varje projekt förtydligas genom koppling mellan idé och konstruktion, material och detalj.

Så in i väggen effektiv

I det nya gränslösa arbetslivet både kan och uppmuntras vi till att jobba där det passar oss bäst, när det passar oss bäst. De flesta trivs, men forskarna påpekar farorna med att vara ständigt uppkopplad, aldrig avkopplad.

Text: Marie-Louise Olsen Illustration: Team Hawaii Foto: Sammy Steen

I det nya gränslösa arbetslivet ligger världen för våra pekfingrar. Vid första tecken på händelsestillestånd får handen fatt i mobilen och vi sveper i gång vår blåskimrande uppkoppling. Känslan av att vara effektiv, att utnyttja tiden, när vi svarar på e-post i kön till kassan på Ica, håller oss uppdaterade om konflikten i Ukraina på tunnelbanan

och byter PPM-fonder medan vi väntar på att Netflix ska ladda kvällsunderhållningen.

Det har aldrig varit lättare att få saker gjorda än i dag, så varför verkar många ändå känna att de inte räcker till? Svaret sitter i våra huvuden.

I en artikel i den brittiska tidningen The Guardian beskrev nyligen Daniel Levitan de komplikatio-

ner som uppstår när vår hjärna försöker anpassa sina uråldriga signal- och belöningssystem till det moderna yrkeslivets gränslösa arbetsmiljöer. Han är forskare i neurovetenskap från Stanforduniversitetet i Kalifornien och rubriken på artikeln var otvetydig: Why the modern world is bad for your brain.

Ett av de största problemen är att hjärnan har svårt att hantera fragmentiseringen av arbetsuppgifter. Bland annat beskriver Levitan hur hjärnan snabbt blir beroende av de höga doser kroppsegna signalämnen, som exempelvis dopamin, som pumpas ut från hjärnans belöningssystem när den hoppar mellan uppgifter. Att växla fokus mellan olika problem ger större belöningsdos än att fokusera på en uppgift under längre tid. Det känns bättre att svara på fem korta sms än att lägga en timme på ett Excelark.

Att det känns så bra att jobba med flera informationskanaler samtidigt – vilket de flesta av oss idag försöker – gör det extra nedslående att läsa forskarnas resultat om vad som händer när vi låter vår uppmärksamhet studsas mellan småtjande barn, Twitterflöden, e-postpling. ”Det som händer sen kommer blow-your-mind”-inlägg på Facebook och allt annat som morgon, middag och kväll skapar vibrationer i våra fickor.

Ordet är just studsar, för även om vi lever med illusionen att vi kan lyssna på någon och samtidigt läsa tidningen, är verkligheten en annan.

– Det finns forskning som visar att ett fåtal människor kan multitaska. De allra flesta klarar bara att fokusera på en sak i taget. Att försöka göra två saker samtidigt kräver energi i hjärnan och tar längre tid än att göra en sak i taget, säger Bengt Arnetz, professor vid Wayne State University och affilierad till institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap, Uppsala universitet.

– När du avbryter ditt arbete för att snabbt svara på ett e-postmeddelande kan det ta en halvtimme för hjärnan att fördjupa sig i uppgiften på nytt, säger Bengt Arnetz.

Att ständigt vara tillgänglig via mejl och sms har alltså väldigt lite med medveten rationalitet att göra. Sveprörelsen som drar i gång mobilen fast du sitter i möte är en betingad reflex, att det känns som något du borde göra beror på att din hjärna missbrukar belöningssubstanser. Samma som vid alkoholism.

Tyvärr är det inte bara belöningssystemen som går i gång. De ständiga avbrotten höjer även

”Det finns forskning som visar att ett litet fåtal människor kan multitaska, men de allra flesta av oss klarar bara att fokusera på en sak i taget.”

nivån av stresshormoner i hjärnan. Det kan leda till problem om man inte låter hjärnan varva ner mellan topparna. Konstant höga nivåer av stresshormoner gör det bland annat svårt att somna.

Sova bör man. De senaste årens forskningsresultat visar att sömn är en viktigare kroppsfunktion än vi anat. Christian Benedict, docent i neurovetenskap vid Uppsala universitet, publicerade förra året en studie tillsammans med doktoranden Olga Titova som visade ett tydligt samband mellan dåliga betyg och kort nattsömn bland 20 000 högstadie- och gymnasieelever i Uppland.

– Vi har tidigare studerat personer som lär sig glosor. De som pluggar direkt före läggdags minns mer dagen efter än de som inte får sova, säger Christian Benedict.

För motoriska minnen, som att spela ett musikstycke på piano, är sömnen ännu viktigare.

– Efter att ha sovit en natt kan vi utföra en rörelsesekvens bättre än när vi lärde oss den dagen innan. Den som inte sover, eller som sover dåligt, upplever inte samma förbättring.

Han är inte förvånad.

– Det vore Moder Naturs största misstag om >>>

Krav på hög tillgänglighet ger fel rekryt

Att företag inte kan växa på grund av att de saknar medarbetare med rätt kompetens är ett återkommande ämne i näringslivet.

Ann Bergman, docent i arbetsvetenskap vid Handelshögskolan på Karlstads universitet tror att en hel del företag bidrar till matchningsproblematiken genom att låta krav på tillgänglighet trumfa andra kompetenser. Och att det leder till felrekryteringar.

– Man väljer bort dem som inte vill eller kan vara ständigt tillgängliga.

I sin forskning kring det gränslösa arbetslivet har hon sett att de negativa konsekvenserna av gränslöst arbete ofta beror på informella krav.

– En arbetsgivare ställer sällan formella krav på tillgänglighet utanför arbetstid. Men det finns ofta outtalade krav.

Ingrid Wibom, personaldirektör på Sveriges Radio, inser vikten av att som chef vara ett föredöme i det gränslösa arbetslivet.

”Vi som chefer måste föregå med gott exempel. Inte mejlasent på kvällen och inte gå sjuka till jobbet.”

>>> sömn, något vi ägnar en tredjedel av våra liv åt, inte hade en viktig funktion.

Även att titta på tv, mobiltelefon eller läsplattor precis före läggdags kan störa sömnen.

– Dagsljus innehåller blått ljus, när det försvinner börjar hjärnan tillverka sömnhormonet melatonin. Även ljuset från en läsplatta är blått och trycker tillbaka tillverkningen av melatonin.

För lite drygt ett år sedan såg Sveriges Radio i sin årliga medarbetarundersökning att stressen ökade bland framförallt unga kvinnor.

– Det var inte några alarmerande siffror, men med tanke på att fler och fler unga kvinnor sjukskrivs på grund av psykisk ohälsa i samhället i övrigt, ville vi se vad som låg bakom, säger Ingrid Wibom, personaldirektör på Sveriges Radio.

Man genomförde diskussioner med målgrup-

pen och deras chefer. Psykologen och forskaren Caroline Lornudd deltog och såg ett mönster hon tror går igen på många arbetsplatser.

– De senaste åren har modern teknik gett medarbetarna på Sveriges Radio möjlighet att arbeta friare. De kan arbeta i princip var som helst. Samtidigt är viktiga nyhetsströmmar inte längre enbart tillgängliga på redaktionerna, utan kan läsas överallt via internet.

Man kan alltså alltid jobba lite till, läsa lite till, även i soffan där hemma.

– Det blir svårt för individen att avgöra när man jobbat tillräckligt. Vi kan lura oss att tro att chefens roll blir mindre viktig på en gränslös arbetsplats, men det är tvärtom. Medarbetarna måste veta vad som förväntas, annars är risken att exempelvis personer med prestationsbaserad självkänsla jobbar för mycket, säger Caroline Lornudd.

Många av kvinnorna på Sveriges Radio hade en bild av vad deras stress berodde på. På frågan om de hade något förslag på lösning svarade 64 procent ”lägre egen ambitionsnivå”. Och 46 procent att de behövde hjälp med gränssättning.

I ett första steg har Sveriges Radio erbjudit sina medarbetare kurser för att hantera stress och sätta gränser. Och man har skapat tydligare

strukturer för vem som bevakar vad i bland annat sociala medier.

– Vi som chefer måste föregå med gott exempel. Inte mejla sent på kvällen, inte gå sjuka till jobbet, och säga ifrån när arbetsbördan blir för stor, säger Ingrid Wibom och tillägger:

– Ibland måste man som chef också hålla tillbaka en överambitiös medarbetare. Det är kanske det svåraste.

Visserligen var det främst bland unga kvinnor som stressen gav utslag på Sveriges Radio, men Ingrid Wibom tror att problemet finns även i andra grupper.

– Unga kvinnor har ofta höga krav på sig på fritiden, då märks det snabbt när arbetet flyter in i fritiden. För den som inte har något annat som pockar på uppmärksamhet därhemma, till exempel barn, är det lättare att skjuta på problemet. Men det är antagligen lika allvarligt på sikt.

Prevent – en ideell organisation som ägs av Svenskt Näringsliv, LO och PTK och arbetar med arbetsmiljöfrågor – nämner Volvo Cars som exempel på ett företag som framgångsrikt satt gränser för det gränslösa.

Det var fackförbundet Unionens skyddsombud på företaget som reagerade när allt fler på Volvo Cars fick smartphones.

– Det kunde komma mejl sent på kvällen och tidigt på lördagsmorgonen. Vi tyckte att det måste finnas förhållningssätt till det här, säger Bo Skyllerström, huvudskyddsombud för Unionen på Volvo Cars i en intervju på Prevents hemsida.

I dag finns det nya riktlinjer. Om man till exempel skickar mejl utanför arbetstid ska funktionen ”fördröjd leverans” i mejlprogrammet användas.

Problemet Caroline Lornudd nämner, att individen själv måste avgöra när han eller hon har arbetat tillräckligt, är ett av de problem som Unionen belyser i sina rapporter.

I studien ”Fria eller förvirrade?”, 2009, säger fyra av tio att de har svårt att avgöra när jobbet är klart. Och i rapporten ”Alltid uppkopplad, aldrig avkopplad”, 2011, uppger långt mer än hälften att de ibland eller ofta jobbar på fritiden. Och det verkar sätta sina spår: nästan var fjärde uppger att de haft svårt att sova på grund av arbetsrelaterad stress och var tredje uppger att de har svårt att koppla bort jobbet på fritiden.

Samtidigt är det tydligt att de uppskattar de nya friare arbetsmiljöerna och inte vill återgå till

Mejlstopp

I Tyskland har det varit tal om att lagstifta bort jobbmejl på fritiden. På Volkswagen stängs redan i dag mejlfunktionen i tjänstetelefonen av en halvtimme efter arbetsdagens slut.

Testa din gränslöshet

Under rubriken Gränslöst arbete ger den ideella organisationen Prevent råd. Sajten vänder sig både till dig som vill ta tag i din egen arbetssituation och till den som vill skapa strukturer på ett företag. www.prevent.se

ett skrivbordsbundet åtta till fem-jobb.

– Det finns positiva sidor med flextider, det är de negativa konsekvenserna vi vill förhindra. Arbetsgivare måste vara tydliga med vilka tider en medarbetare förväntas vara tillgänglig. Att man efter klockan 17 inte kan förvänta sig ett svar av sina kollegor, till exempel, säger Daniel Gullstrand, arbetstidsexpert på Unionen till Prevent.

Nu är det inte bara arbetslivet som blivit gränslöst. Den rumsliga och tidsliga uppluckringen rör i lika stor utsträckning privatlivet.

– Tidigare var hela samhället mer begränsat, på gott och ont. Affärerna var inte öppna på kvällarna och banken stängde klockan tre. I dag kan vi storhandla mat fram till elva på kvällarna och internet stänger aldrig. Många har svårt att ”göra ingenting”, när det alltid finns något vi ”borde” göra, säger Caroline Lornudd.

Men är det inte bra att kunna få saker gjorda?

– På sätt och vis. Men vi är biologiska organismer med begränsningar. Vi har till exempel ett stressystem som kickar in när vi behöver klara en utmaning. Men om du ständigt ger dig i kast med nästa problem hinner kroppen inte gå ner i varv. Det ger kanske en känsla av kontroll i stunden, men kroppen får böta, säger Caroline Lornudd.

Så vad gör vi nu då?

– Det finns ingen anledning att ta avstånd från den nya tekniken, eller begränsa möjligheten till flexibelt arbete. Men vi behöver redskap för att hantera friheten. På det individuella planet måste vi bli medvetna om att vi till exempel jobbar långsammare när vi försöker multitaska, samtidigt som multitaskande kräver mer energi och gör oss tröttare. På företagsnivå behöver vi utveckla tydliga policyer om förväntningar på tillgänglighet, säger professor Bengt Arnetz. ■

Park49 toppas med två lummiga terrasser, inspirerade av grannen, den prisade parken Trädgårdsföreningen.

Höjdarläge

Det blir inte högst, inte störst, men definitivt grönast. I dubbel bemärkelse. Om ett år invigs nya profilbyggnaden Park49 i Göteborg, med restaurangen på takträdgården som pricken över i.

Text: Karin Aase

Husets entré kommer att rymma restaurang, konferenslokaler och utställningsyta.

I centrala Göteborg, inklämd mellan Centralstationen och Avenyn, ligger vackra och prisade 1800-talsparken Trädgårdsföreningen. Parken fungerar som stans gröna paus, och precis på andra sidan gatan med utsikt över det unika rosariet byggs nu nya kontorsfastigheten Park49. Inspirationen till huset hämtas från den gröna grannen, men också från stadens plats vid vattnet.

– Ledorden när vi har utvecklat det här huset har varit hållbarhet, vatten, ljus och grönska, förklarar Mats Dynevik, marknadschef på Skanska i Göteborg.

Och grönt blir det. Huset, som består av en tio våningar hög byggnad i mitten med en fem våningar hög flygel på varje sida, kommer att toppas med två terrasser som kommer att inredas med inspiration från Trädgårdsföreningen. Den

Mats Dynevik, Skanska

lägre, på taket till flygelbyggnaden, blir en rekreations- och mötesplats för dem som jobbar i huset, medan takterrassen högst upp kommer att ha en restaurang öppen även för utomstående besökare.

– Än så länge är det inte klart vad det blir för profil på maten, men det kommer definitivt att bli någon av Göteborgs mer kända krögare eller restauranggrupper som driver det

hela. Eftersom vi har utsikt över hela centrala Göteborg där uppe kommer det här att bli något av en destination även för kvällspubliken.

Men det är inte bara i gestaltningen av takterrasserna som det gröna tar plats, även på insidan kommer det gröna att dominera. Park49 byggs för att certifieras enligt det internationella miljösystemet LEED:s högsta nivå, Platinum.

>>>

Trädgårdsföreningens
närliggande park passar
fint för lunchpicknick.

>>> – Att jobba med hållbarhet är en hygienfråga i dag, du kan inte inte göra det, konstaterar Mats Dynevik.

– Samtidigt är det lönsamt eftersom det minskar kostnaderna både för driften och för hyresgästerna, vilka får en sundare arbetsmiljö, lägre sjukfrånvaro och därmed ökad produktivitet.

För Park49:s del har det här inneburit att Skanska bland annat har jobbat med materialval med låg miljöpåverkan, men också att man redan under planeringen har tagit hänsyn till hur utformningen kan minska miljöbelastningen. Fasaderna på de lägre fastigheterna har fått en vågformad utanpåliggande solskärm som minskar behovet av nedkylning under de varma månaderna, något som annars är mycket energikrävande. Genomtänkt isolering och bra fönster bidrar också till att både uppvärmnings- och nedkylningsbehov minskar.

– Dessutom har vi sensorer som mäter närvaron, och de här sensorerna styr i sin tur både belysning, uppvärmning och ventilation för att på så sätt minska energiförbrukningen, berättar Mats Dynevik.

– Enligt våra beräkningar kommer vi att ligga långt under den svenska normen för nybyggda fastigheter.

Men en stor del av fastigheters miljöpåverkan kommer också från dem som verkar i dem. Därför har Skanska tagit ett initiativ till ett frivilligt

Johan Trouvé, vd på Västsvenska
Handelskammaren.

kontrakt med varje hyresgäst, ett slags checklista där man tillsammans går igenom hur hyresgästen ska kunna minska sin miljöpåverkan i det dagliga arbetet.

– Det kan vara allt från vilka möbler man köper in till vilket kaffe man serverar, förklarar Mats Dynevik.

– Vi går igenom allt som finns på kontoret för

att hjälpa våra hyresgäster att se hur mycket man kan göra i det lilla.

Just nu är grundarbetena avklarade, det är dags att börja montera huset och i början av 2016 kommer de första hyresgästerna att flytta in. En av dem är Västsvenska Handelskammaren som skrev kontrakt med Skanska i februari 2015.

– Vi har varit väldigt nöjda med våra nuvarande lokaler i Gothia Towers, men kände samtidigt ett behov av att förnya oss, berättar Johan Trouvé, Handelskammarens vd.

Dels ville man ha en större, modernare konferensavdelning, dels ville man gå över till att bli en aktivitetsbaserad arbetsplats och få ett nytt skyltfönster mot omvärlden.

– Skanska satsar hårt på att Park49 ska bli en mötesplats och Göteborgs nästa profilbyggnad och det tyckte vi passade väldigt bra med våra önskemål om att skapa en ny spännande mötesplats för västsvenskt näringsliv, säger Johan Trouvé.

För att bidra till detta kommer Handelskammaren, med kontor på entréplan och våning 1, dessutom att ha en utställningsyta i foajén på Park49.

– Eftersom det här är en spännande byggnad med stort framtidsfokus tror vi att det kommer att komma många grupper dit för att se håll-

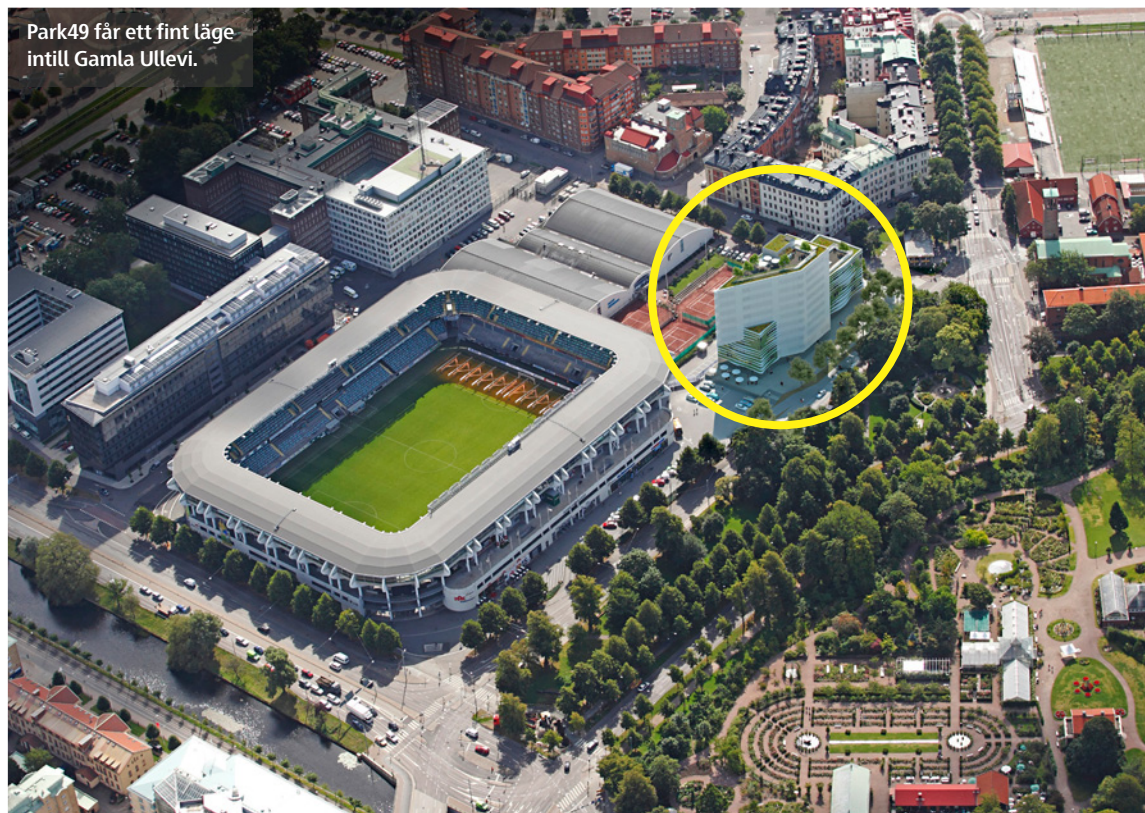
”Skanska satsar hårt på att Park49 ska bli en mötesplats och Göteborgs nästa profilbyggnad, det passade väldigt bra med våra önskemål.”

barhetstankarna i praktiken. Det gör det till en väldigt bra yta för att visa upp vilka spännande företag vi har här i regionen.

Och på Skanska är man väldigt glada över att Handelskammaren har valt just Park49. Eftersom byggnaden ligger centralt i Göteborgs evenemangsområde, med gångavstånd till Centralen och med Gamla Ullevi och Trädgårdsföreningen som närmaste grannar, hoppas man att huset ska utvecklas till ett nav där många människor träffas och knyter kontakter.

– Det är verkligen en hyresgäst som med alla sina medlemmar, evenemang och nätverkande kommer att bidra till känslan av att det här är ett hus för möten, säger Mats Dynevik.

Dessutom är fler spännande hyresgäster för huset klara. Litigate, en affärsjuridisk advokatbyrå, liksom självaste arkitekten för huset – arkitektbyrån Design. ■

Angered på väg framåt

När Skanska ville börja bygga ett nytt hus i Göteborg föddes idén om att satsa på social hållbarhet någons i staden. Nu är företaget en del i Angeredsutmaningen, där näringslivet stöttar gymnasieungdomar på vägen mot vidare studier och jobb.

Text: Sara Bergqvist Foto: Jonas Tobin

Hur bygger man en stadsdel så att den känns trygg och vad kostar egentligen en betongplatta? Det var ett par av frågorna som eleverna i klass EK3, tredje året på det ekonomiska programmet, på Angereds gymnasiet ställdes inför när de genomförde ett skolprojekt om byggindustri och stadsutveckling tillsammans med Skanska.

– Varje grupp fick ett ämne som vi skulle fördjupa oss i. Vi fick till exempel fundera på hur mycket mark och hur många anställda vi skulle behöva och vilket pris vi skulle sätta om vi skulle bygga ett hus. När vi var klara fick vi spela rollen av att vara Skanskaanställda och presentera det vi kommit fram till, berättar Abdikadar Omar.

Tillsammans med läraren Torbjörn Stenson och klasskamraterna Rusul Mahdi, Dajana Perlic, Larglinda Meholli och Melek Aykut sitter vi samlade runt ett sammanträdesbord i ett av Angereds gymnasiets ljusa klassrum. Stämningen är avslappnad. Det märks att alla känner varandra väl efter snart tre år tillsammans. Bortsett från Larglinda som är född här, har de andra bott i

Sverige mellan fem och sju år. En bakgrund som de delar med många andra elever på skolan.

– Det betyder ofta att man inte har samma nätverk och kontakt med arbetslivet som om man bott i Sverige i hela sitt liv. Därför startade vi Angeredsutmaningen, säger Torbjörn Stenson.

Angeredsutmaningen är ett samlingsnamn på en mängd aktiviteter som syftar till att få in arbetslivet i huset och ungdomarna ut i arbetslivet. Några exempel är sommarjobb, mentorskap, studiebesök, stipendier, föreläsningar och skolprojektet som Skanska står bakom. Bakgrunden till samarbetet var att Skanska sökte en markanvisning i Gårda i centrala Göteborg. Förutom höga krav på miljömässig hållbarhet ställde kommunen också krav på att det byggande företaget skulle engagera sig i något socialt hållbart projekt. I samma veva var Niklas Grimslätt, affärsutvecklingschef på Skanska i Göteborg, med på en konferens där han träffade specialpedagogen Samuel Engelhardt som står bakom Angeredsutmaningen. >>>

Abdikadar Omar, Dajana Perlic, Rusul Mahdi, Melek Aykut och Larglinda Mehल्ली går alla på Angeredsgymnasiet i Göteborg.

Vad kostar det att bygga ett hus? Samarbetet med Skanska ger gymnasieeleverna inblick i nya världar.

>>> – Vi hade redan bestämt att vi skulle ha barn och unga som målgrupp och arbeta för ökad sysselsättning och mot utanförskap. Så det här stämde mycket väl ihop med det som vi ville göra, berättar Niklas Grimslätt.

Eleverna kände till namnet Skanska innan, men visste inte så mycket mer om företaget. Efter skolprojektet och studiebesök vet de desto mer.

– Jag hade ingen aning om att det fanns så många olika yrken inom ett företag som Skanska och att det både finns jobb om man läst på gymnasienivå och på högskolenivå, säger Melek.

– Eller att det är så många kvinnor som jobbar där. Innan trodde jag att det nästan bara var män, fyller Dajana i.

Nu kan flera av dem tänka sig att jobba på

Niklas Grimslätt

Om Angeredsutmaningen

Angeredsutmaningen är ett samarbetsprojekt mellan Angereds gymnasiet och näringslivet i Göteborg. Syftet är att skapa nätverk, ge eleverna inblick i arbetslivet, ge kunskap om olika yrken och branscher och att låta ungdomarna själva få prova på. De aktiviteter som erbjuds är bland annat praktikplatser, mentorskap, projektarbeten, studiebesök, läxhjälp och stipendier. Förutom Skanska deltar bland annat Vinge, SVT, Max, Estrella, Sweco och Göteborgs stad.

Skanska någon gång i framtiden. Men först ska de plugga. Alla fem tänker fortsätta sina studier efter gymnasiet.

– Utbildning är den viktigaste grunden man har i livet – den är nyckeln till frihet. Om man inte utbildar sig kanske man måste jobba med något som man inte gillar, säger Abdikadar.

Ett par av dem vet precis vad de vill göra i framtiden – Dajana tänker bli sjuksköterska och Melek lärare. För de andra ligger yrkesvalet mer öppet. Men förebilderna de fått i form av olika näringslivskontakter via Angeredsutmaningen har varit viktiga inför de framtida yrkesvalen. Förutom Skanska har de bland annat träffat advokatfirman Vinge, Estrella och Swedbank.

– Med hjälp av det vi fått höra kanske man blir nyfiken på en viss bransch, både genom att träffa företagen här och vara ute på deras arbetsplatser. Genom att träffa dem kan man hitta sig själv, säger Abdikadar.

Larglinda håller med.

– Man kanske känner att det är något man själv passar för och skulle vilja göra. Jag har ändrat mig flera gånger och har bland annat funderat på socionom, ekonom och sjuksköterska. Nu har jag bestämt mig för ekonomi. Så kanske jag hamnar på Skanska sedan, säger hon med ett brett leende.

Torbjörn Stenson, lärare
på Angeredsgymnasiet.

Amelia Nordgren, som håller i projektet från Skanskas sida ser flera fördelar med Angeredsutmaningen.

– Det här samarbetet är något som både vi och ungdomarna kan ha stor nytta av. För vår del innebär det bland annat att vi kan bredda vår rekryteringsbas och nå ut till tänkbara kandidater som vi kanske inte skulle ha nått annars, säger hon.

För närvarande är man i full gång med planeringen av kommande aktiviteter inom ramen för Angeredsutmaningen. Under våren kommer en naturvetenskaplig klass att få göra samma typ av projektarbete och studiebesök som ekonomklassen gjort under hösten.

”Det här samarbetet är något som både vi och ungdomarna kan ha stort nytta av.”

– Inför kommande nationella prov och högskoleprov ska vi också ha en mattestuga, där våra medarbetare åker till Angeredsgymnasiet och hjälper ungdomarna. Det finns ett stort intresse bland våra medarbetare att vara med och det är också poängen. Tanken är att vi ska avsätta tid och lägga ner vårt personliga engagemang, säger Niklas Grimslätt.

Han och några andra kollegor på Skanska är också mentorer för unga vuxna som söker jobb inom byggsektorn.

– Utöver det har vi dragit i gång ett projekt med Arbetsförmedlingen, där vi kommer att ta emot långtidsarbetslösa ungdomar som praktikanter. Förhoppningen är att också kunna anställa några av dem, berättar Amelia Nordgren.

När byggnationen i Gårda startar kommer Skanska att erbjuda praktikplatser och lärlingsplatser även där.

– Vi kommer också att ställa krav på våra konsulter och underentreprenörer att de ska engagera sig. När huset är färdigt kommer vi dessutom att värdera socialt engagemang hos de hyresgäster som vill hyra här. Tanken är att vi ska bygga in den sociala hållbarheten i huset, berättar Niklas Grimslätt. ■

Tre frågor till Roba Ghadban, gruppchef för social hållbarhet, Skanska

Varför är hållbarhet en viktig fråga för Skanska?

– Det finns flera skäl till det. Förutom att det är i linje med våra värderingar och att vi vill vara med och bidra till samhällsutvecklingen, blir det också en allt viktigare del av vår affär och våra relationer. Vi får allt fler bevis på att kunderna inte enbart väljer oss baserat på pris eller teknisk kompetens. Senaste året har vi sett en positiv utveckling där allt fler offentliga kunder börjat ställa sociala krav i upphandlingar. Genom att engagera oss skapar vi även intern stolthet och stödjer vår mångfaldsstrategi vad gäller att attrahera kompetenta medarbetare som speglar vårt samhälle.

Hur arbetar Skanska med hållbarhetsfrågor?

– Hållbarhet är en strategisk del av Skanskas värderingar, företagskultur och affärsidé. Visionen är att vi ska vara ledande inom hållbar samhällsutveckling. När det gäller social hållbarhet har vi påbörjat resan där vi utvecklar och renodlar vårt sociala engagemang, så att det blir en naturlig del av våra projekt på samma sätt som miljö, etik och säkerhet.

Hur kommer ni att arbeta framöver i projekt med social hållbarhet?

– Det kommer att variera från projekt till projekt – en av de viktigaste

bitarna är samarbetet med våra kunder men även olika samhällsaktörer. Vi kommer att utgå från de lokala behoven som finns i anslutning till varje projekt och kundens önskemål. Ett bra exempel är renoveringen av Vivalla i Örebro i partnering med

kunden ÖBO, där vi tillsammans ville förbättra de boendes situation. I samverkan med den lokala arbetsförmedlingen skapade vi ett skräddarsytt praktikprogram i projektet för arbetslösa Vivalla-bor, för att kunna ge dem arbetslivserfarenhet och en fot in på arbetsmarknaden.

Årets möbeltrender

Bland årets möbelnyheter märks tidens miljöengagemang och att vi tänker kompakt och smart.

I februari hölls den årliga Stockholm Furniture & Light Fair, mässan för skandinavisk möbel- och ljusdesign för både hem och offentlig miljö. Bland nyheterna för våra kontor ser vi ett allt större miljöengagemang och en växande medvetenhet om tillverkningsprocesser. Vi vill gärna ha enkelt, obehandlat trä och vegetabiliskt garvat läder, och veta ursprunget. De som spår utvecklingen att våra kontorslokaler krymper i framtiden har arbetat fram enkla, små, nätta och flexibla möbler.

För det kompakta kontoret Hur smal kan man göra en stoppad fåtölj utan att den tappar sin komfort? Blå Station har tagit fram fåtöljen Poppe, bara 32 cm bred men ändå bekväm tack vare hög rygg, mjuk stoppning och svanskydd.

Enik Karlsson

Enkla, nätta former Stolen CH88, ritad av Hans J Wegner 1955, har hittills bara funnits som prototyp men är nu tillgänglig i en rad färger. Från Carl Hansen & Son.

Miljömässigt golv Mattor från svenska Bolons nya kollektion Flow består till 33 procent av återvunnet material. Färgerna är mjuka pasteller och alla nyanser av blått och grått.

Servera smart Serveringsvagnen har gjort ett återtag in i våra hem. Nu rullar den in även på kontoret! Exo från Horreds finns i trä eller med stenskivor och med tråg för mat och dryck och för hantering av kontorets växter.

"Hjärnan är ett vanedjur"

Vi kan inte hjälpa det, men våra hjärnor är medfött skeptiska till förändring. Elvy Ljungberg berättar varför vi reagerar som vi gör och hur den vetskapen kan hjälpa oss i omställningar på arbetsplatsen.

Varför reagerar vi ofta så starkt på förändringar?

– Det är en ren reflex. Hjärnan har ett prioriteringssystem som rangordnar alla intryck. Förändring klassas alltid som ett potentiellt hot. Beroende på hur van du är att hantera förändringar reagerar du olika starkt. Men för de flesta blir det mer eller mindre motstånd.

Det känns så onödigt. Kan den inte vara positiv från början, och sedan bli negativ om det finns rationella skäl för det..?

– Det finns troligtvis goda skäl för att hjärnan är som den är. Men visst är det fascinerande att inse varför man reagerar som man gör i olika situationer. Och du kan träna din förmåga att hantera förändringar. Bara genom att vara medveten om att hjärnan är ett vanedjur som ogillar förändring, blir det lättare att ta till sig förändringar. Att just arbetsplatsen skapar starka reaktioner är naturligt. De flesta av oss är beroende av att prestera bra på

jobbet. Vi spenderar mycket tid där och vill gärna trivas.

Hur tränar jag min hjärna?

– Se till att sova tillräckligt. När hjärnan får för lite vila reagerar vi onödigt starkt på hot. Sedan ska du ge hjärnan en chans att vänja sig. Samtala i god tid om de förändringar som är på gång och låt alla ha inflytande. När vi känner att vi kan påverka en situation upplevs den som mindre hotfull. Öva. Om ni ska flytta till ett aktivitetsbaserat kontor, så låtsas att ni jobbar så redan innan och låt hjärnan leka med tanken.

Ur ett hjärnperspektiv, vilket är det vanligaste misstaget vid stora förändringar?

– Att ha "den stora förändringsdagen" som mentalt mål. Då stämmer hjärnan av hur det blev, och tycker att allt är pest och pina för de första veckorna och månaderna fungerar sällan särskilt bra, och allt är nytt och hotfullt.

Marie-Louise Olsen

Stå upp för jobbet

Att medicinsk forskning visar att vi inte mår bra av stillasittande arbete är ingen nyhet. Många av oss har åtminstone fått in rutinen att under en del av dagen höja våra skrivbord och arbeta stående.

Den tyska arkitektbyrån RAAAF har tillsammans med konstnären Barbara Visser tagit utmaningen ett steg längre. Byrån och konstnären har arbetat fram experimentella, futuristiska arbetsplatser i installationsform för Looiersgracht 60, en utställningshall för konst och vetenskap i Amsterdam. Installationen har fått namnet "The end of sitting" och besökaren kan känna på känslan

när skrivbord och stol inte är den självklara och enda formen för arbete. I stället får man utforska gränslösa möjligheter i en tänkt arbetsmiljö. Du kan testa att arbeta lutandes, liggandes eller spontant sittandes uppflugen på en enkel yta.

Ronald och Erik Rietveld, arkitekter och grundare av RAAAF, ställer sig själva och oss den tänkvärda frågan: "Stolar och bord formgivs på nytt i nya varianter miljontals gånger om. Men vad händer om det inte längre skulle finnas stolar och vi skulle behöva erbjuda människor andra arbetspositioner?" ■

